

NKA pályázat

Hármaskönyv konferencia

Altéma kódszáma: 3508/183

Hármaskönyv konferencia helyszíne: ELTE ÁJK Budapest

Konferencia időpontja: 2014. november 19.

„Nemes Magyarországnak törvényeit és törvényerőre emelkedett szokásait készülvén leírni, elhatároztam, az előttem álló tárgyra nézve némely megjegyzésre méltó dolgokat röviden előrebocsátani. Először is: az igazságról. Másodszor meg: a jogról és a jognak felosztásáról. Harmadszor pedig: a törvényről és a törvénynek nemeiről. Negyedszer: a szokásról és ennek feltételeiről: Ötödször és utoljára: a jó bíró kellékeiről és egyéb, az igazságos törvényszolgáltatásra tartozó dolgokról, föltevén azt a kérdést: vajjon a bírónak a perben előadottak és bizonyítottak alapján kell-e ítélnie, vagy pedig lelkiismerete szerint úgy, a mint a dolgot maga tudja.” (*Werbőczy István „Előbeszéde” a Tripartitumhoz*)

Az európai jogi könyvek sorában Werbőczy munkája meglehetősen késeinek számít. I. Mátyás király utáni zavarosabb időkben merült fel egyáltalán az igény, hogy a joghoz értő szakemberek által gyakorlott szokásjogot írásban is rögzítsék. Többszöri próbálkozás után végül Werbőczy István kapta a feladatot, aki országbírói illetve erdélyi vajdai ítélmestersége gyakorlása mellett talált időt munkája elkészítésére. II. Ulászló az 1514. október 18-ra összehívott országgyűlésen a Hármaskönyv megvizsgálását egy erre felállított bizottságra bízta. Ennek tagjai: Batthyány Benedek budai várnagy (a volt kincstartó), Mécsei György királyi titkár, Ellyevölgyi János nádori ítélmester, Bellyéni Albert és Bolyár Pál személynöki ítélmesterek, gibárti Keserű Mihály alnádor, Várday Pál volt alkinstartó, a Szent Zsgmont Társaskáptalan prépostja, Szobi Mihály és Dombói Pál köznemesi ülnökök, továbbá Petrőczy Hentzelffy István királyi jogügyigazgató vett részt a bizottságban. Egyes vélemények szerint Werbőczy maga toborozta össze ezt a szakbizottságot, hogy kedvező véleményt mondjon munkájáról. A bizottság pár nap múlva már azt jelentette az országgyűlésnek, hogy a munka „az ország törvényeivel és szentesített szokásaival teljesen megegyező.”

Így nem meglepő, hogy 1514. november 19-én az uralkodó megerősítette annak törvényerőre emelkedését, az országgyűlés pedig a XLIII. törvénycikkben rendelkezett a kihirdetésről. II. Ulászló – november 19-i ígéretével ellentétben – azonban nem szentesítette aláírásával a vármegyéknek – kihirdetésre – szánt példányokat, így a Hármaskönyv nem emelkedett törvényerőre. Werbőczy 1517-ben – saját költségén – Bécsben kinyomtatta a Hármaskönyvet.

A Tripartitum későbbi hatásáról megoszlanak a vélemények. Egyrészt azt tartják róla, hogy a magyar kisnemesi társadalom bibliája lett, és kézikönyvként használták; másrészt a 16. században az országgyűlés több alkalommal is elrendelte a decretumok összegyűjtését. A 17. század elejére azonban Erdélyben általános megbecsülést nyert. Az erdélyi fejedelmek beiktatási esküjükben rendre megerősítették a Hármaskönyvet – 1691-ben pedig törvényerőre is emelték azt. A 17. században a magyar jog elismert gyűjteményévé lehetett a Magyar Királyságban is, és 1848-ig, de bizonyos szempontból egészen 1944-ig szolgálhatta a hazai igazságszolgáltatást.

Mindezek ellenére Werbőczy teljes, objektív újraértékelése még várat magára. A jogtörténeti vizsgálatok újraindításához szeretne hozzájárulni a Magyar Nemzeti Levéltár és az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtörténeti Karának közös konferenciája, melyet a mű privilégiumba foglalásának 500. évfordulójának napján tartanak. A konferencia célja kettős. Egyrészt a Tripartitum keletkezési történetének, alkotóelemeinek, forrásainak, másrészt a mű utóéletének és hatásnak vizsgálata a magyar jogrendszer fejlődésére.

A szakmai beszámoló és a konferencia fényképei a Magyar Nemzeti Levéltár honlapján <http://mnl.gov.hu> és a központi működtetésű portálon a <http://hungaricana.hu> is elérhetők.

A konferencia résztvevői:

LACZLAVIK GYÖRGY: *A központi bírászkodás vázlat a 16. századi Magyar Királyságban.*

DOMINKOVITS PÉTER: *Vármegyei sedriák, vármegyei bírászkodás a 16. századi Nyugat-Dunántúlon (Sopron, Vas vármegyék példáján).*

SUNKÓ ATTILA: *A Tripartitumra és a Quadripartitumra vonatkozó 16-17. századi források a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárban*

MÁTHÉ GÁBOR: *A Szentkorona-eszme*

MEZEY BARNA: *A szokásjog szerepe a magyar jogfejlődésben*

BÓDINÉ BELIZNAI KINGA: *A bírói függetlenség alapvetése a Hármaskönyvben*

HORVÁTH ATTILA: *A 19. századi magyar jogtudomány álláspontja a Hármaskönyvről*

Ebéd

VÖLGYESI LEVENTE: *A Hármaskönyv Bevezetőjében rejlő jogforrástani alapvetések*

GOSZTONYI GERGELY: *Jobbágyjog Werbőczynél*

ÉLESS TAMÁS: *Perjogi elemek a Tripartitumban*

HAMZA GÁBOR: *Werbőczy és a magyar magánjog kodifikációja*

MENYHÁRD ATTILA: *A modern magyar magánjog és a Hármaskönyv*

KUKORELLI ISTVÁN: *A magyar alkotmányjog alapvetése a Tripartitumban*